

Oplegnotitie Notitie Reikwijdte en Detailniveau: Programma Aansluiting
Wind Op Zee - Eemshaven

Bijlage(n)
2

Inleiding

In het Programma Aansluiting Wind Op Zee – Eemshaven wordt onderzocht via welke routes windparken op zee aangesloten kunnen worden in Eemshaven. Er wordt hierbij gekeken naar de beschikbare ruimte op routes bestemd voor elektriciteitskabels en waterstofleidingen.

Tussen 30 september en 10 november heeft de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (hierna: NRD) van het programma ter inzage gelegen. Iedereen heeft hierop kunnen reageren. Er zijn 29 reacties binnen gekomen. Op 28 november heeft de Commissie m.e.r. advies over de concept NRD gegeven. Zij heeft daarvoor de binnengekomen reacties meegenomen.

In deze notitie worden de belangrijkste veranderingen die in de concept NRD zullen worden doorgevoerd weergegeven. Deze veranderingen zijn gemaakt op basis van binnengekomen reacties, het advies van de commissie MER en op basis van voortschrijdend inzicht/externe ontwikkelingen.

Wijzigingen tussen concept NRD en NRD op basis van binnengekomen reacties

Veiligheid en sabotage

Uit veel reacties blijkt dat een robuust energiesysteem, waarbij de kans op en het effect van sabotage geminimaliseerd wordt belangrijk is. Dit beeld wordt, zeker na recente ontwikkelingen aangaande de sabotage van de gaspijpleiding Nord Stream 1 en 2 in de Oostzee, gedragen door het Rijk. Dit aandachtspunt zullen we daarom extra aandacht geven in het vervolg in de planMER-fase.

Noordzeeakkoord

Na afstemming met de organisatie Natuur en Milieu en Stichting de Noordzee kwam ter sprake dat het Noordzeeakkoord te summier terugkomt in de concept NRD. In dit akkoord staan belangrijke werkafspraken voor nieuw aan te leggen infrastructuur op de Noordzee. In de NRD zullen deze afspraken expliciet worden toegevoegd, tezamen met een onderbouwing waaruit blijkt dat we deze afspraken meenemen. De Agenda voor het Waddengebied was al onderdeel van de NRD.

Risico's tijdens exploitatiefase (erosie)

De effecten van erosie worden beschreven onder het aspect blootspoeling. In de operationalisering van dit aspect voegen we na een reactie van Rijkswaterstaat toe dat bij de beoordeling gebruik wordt gemaakt van een kaart met stroomsnelheden (en ontwikkelingen van stroomsnelheden), de hoeveelheid kabels op een route, en gegevens over bodemsamenstelling (doorsnijding van hardere lagen zoals potklei en keileem veroorzaken erosie).

Wijzigingen tussen concept NRD en NRD op basis van advies Commissie m.e.r.

Eemshaven als aanlandlocatie nader onderbouwen

In de NRD is in paragraaf 2.1.1. aangegeven dat Eemshaven, in tegenstelling tot andere locaties, de energie-infrastructureur heeft die nodig is om deze energie op het landelijk net te krijgen. De Commissie adviseert om dit nog beter en duidelijker te onderbouwen. In de NRD is toegevoegd dat niet alleen de aanwezige

vraag een reden is om Eemshaven als aanlandlocatie te kiezen, maar dat dit ook de voorkeur van de regio geniet (regioadvies TNW + vastgelegd in een [kamerbrief over verkenning aanlanding wind op zee 2030](#))¹.

Tijdljn en proces waterstof Netwerk Nederland nader onderbouwen

Naar aanleiding van het advies van de Commissie m.e.r. wordt toelichting over de tijdljn en het proces omtrent het Waterstof Netwerk Nederland toegevoegd aan de NRD.

Afvallen Wantij Route Ameland nader onderbouwen voor kabels

In de NRD staat dat de Ameland Wantij route (route VIII) niet wordt meegenomen (voor kabels), omdat deze aanlandt op Burgum en dan via een lang tracé over land naar Eemshaven moet. De Commissie m.e.r. geeft aan dat er nadere argumentatie nodig is om deze route af te laten vallen. Er is toegevoegd dat de route een significant langer land tracé heeft en Natura 2000-gebied Lauwersmeer doorkruist. De route wordt daarom niet meegenomen in de reikwijdte van de NRD.

Introduceren ADC-toets

Uit de Passende beoordeling bij het planMER kan komen dat bij geen van de **mogelijke verbindingen door het Waddengebied ('de Waddenroutes')** aantasting van de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden is uit te sluiten. Ook niet wanneer mitigerende maatregelen genomen worden. Wat dan volgt is de ADC-toets². De Commissie m.e.r. adviseert dit instrument te introduceren in de NRD. Om deze reden is in paragraaf 3.4 een tekstkader opgenomen over de ADC-toets.

Toevoegen te nemen besluiten en tijdspad projectbesluiten

De procedure voor de milieueffectrapportage wordt doorlopen voor het besluit over het programma PAWOZ-Eemshaven. Daarnaast zullen andere besluiten genomen worden voor de realisatie van het voornemen. Voor de uiteindelijke besluiten over routes voor kabels en leidingen zijn projectbesluiten nodig. In de NRD, paragraaf 3.3, is nader onderbouwd dat TenneT initiatiefnemer is van vervolprojecten en dat het ministerie van Economische Zaken en Klimaat als bevoegd gezag ook als coördinerend bestuur optreedt.

Tussenstap

De Commissie m.e.r. adviseert om een tussenstap in te bouwen, waarin de maximale fysieke ruimte per Waddenroute wordt onderzocht. In paragraaf 4.3 lichten we dit nader toe. Tijdens de planMER wordt in een eerste stap de route geoptimaliseerd, waarin we kijken naar de maximale fysieke ruimte op een route. **In een tweede stap kijken we naar de onderscheidende milieuthema's (in overige thema's in de Integrale Effectenanalyse). Op basis van deze informatie wordt de route en installatietechniek verder geoptimaliseerd.** Dit leidt tot een maximaal alternatief per route.

Cumulatie

Naar aanleiding van het advies van de Commissie m.e.r. en enkele reacties wordt er meer toelichting gegeven in de NRD over hoe cumulatie van effecten wordt

¹ Verkenning aanlanding wind op zee 2030 (VAWOZ) d.d. 2 december 2021

² Alternatieven, Dwingende Redenen, Compenserende Maatregelen

onderzocht. We beoordelen cumulatie vanuit een effectbeschrijving ten opzichte van de huidige situatie en autonome ontwikkelen (de referentiesituatie). Hierin zijn de huidige activiteiten en activiteiten waar reeds een besluit over genomen is, opgenomen. Bovendien wordt aan de NRD toegevoegd dat er in de planMER (conform MER-methodiek) wordt gewerkt met ingreep-effect relaties. Hiervoor kijken we in eerste instantie naar de effecten per thema, maar brengen we daarna in beeld wat de effecten van het ene thema zijn op het andere thema. worden baggerwerkzaamheden bijvoorbeeld niet alleen bekeken vanuit vertroebeling (bodem en water op zee), maar ook vanuit het effect dat vertroebeling heeft op de natuur. Hiernaast heeft de Commissie m.e.r. geadviseerd om de effecten te beschouwen vanuit het systeem (de draagkracht van de Waddenzee). Om dit te doen moeten we voor de toekomst ook andersom te redeneren, want het is nog onbekend waar wat wordt aangeland na 2031. Dit doen we door te kijken naar beschikbare ruimte. Dit is zowel fysieke ruimte, maar ook milieuruimte. Dit doen we op basis van een systeemanalyse en hersteltijd.

Wijzigingen tussen concept NRD en NRD op basis van voortschrijdend inzicht / externe ontwikkelingen

Waterstofdemonstratie

Het opwekken van waterstof op zee is naar verwachting pas grootschalig mogelijk in de periode na 2031. Voordat dit als volwaardige transportmiddel van windenergie op zee naar land kan worden benut zijn pilot- en demonstratieprojecten nodig om te kunnen leren van kleinschalige en grootschalige toepassing. Om de toepassing van waterstof-productie op zee verder te ontwikkelen wordt er nu door het Ministerie van Klimaat en Energie gekeken naar een demonstratiekavel van circa 500MW voor wind op zee, met als doel om in 2030 waterstof op zee te produceren en naar land te transporteren. Hierover is op 16 september 2022 [de Tweede Kamer geïnformeerd](#)³. Momenteel wordt gezocht naar een geschikt demonstratiekavel op zee. Omdat 2030 een belangrijke randvoorwaarde/eis is, wordt gekeken naar windparken die rond die tijd worden gerealiseerd. Om die reden bestaat de mogelijkheid dat het windpark Ten noorden van de Waddeneilanden wordt gekozen als een van de mogelijke demonstratieprojecten om grootschalig waterstof op zee te produceren.

De concept NRD hanteert het uitgangspunt dat Ten noorden van de Waddeneilanden en Doordewind uiterlijk in 2031 worden aangesloten met elektriciteitskabels. Om de mogelijkheid open te houden om het demonstratieproject op Ten noorden van de Waddeneilanden via een waterstofleiding te ontsluiten, wordt 'ruimte' opgenomen in de definitieve NRD.

Deze 'ruimte' komt terug in de wijzigingen in de planning van waterstof en de voorgenomen activiteit. Waterstof werd in de concept NRD onderzocht voor realisatie in de periode na 2031. **Nu wordt 'ruimte' geboden om dit ook voor 2031 te doen.** Op een later moment zal door de minister voor Klimaat & Energie besloten worden of het windpark Ten noorden van de Waddeneilanden in aanmerking komt voor het demonstratieproject waterstof. Voor de aansluiting van Doordewind heeft dit geen gevolgen. Dit windkavel is niet in beeld als mogelijk demonstratieproject voor waterstof.

³ Kamerbrief windenergie op zee 2030-2050, d.d. 16 september 2022

Waterstofroutes op land

Gasunie heeft erop gewezen dat in de concept NRD getoonde indicatieve routes voor waterstof niet volledig zijn. Twee korte delen van mogelijke waterstofleidingroutes zijn niet opgenomen. Het gaat om de volgende twee delen van de indicatieve waterstofroutes op land:

- het deel tussen de aanlandingslocatie van route VIII (Ameland Wantij route) en de aanlandingslocatie van route IX (Zoutkamperlaag, westelijk aanlandingspunt), en
- het deel tussen de aanlandingslocatie van route IX (Zoutkamperlaag, oostelijke aanlandingspunt) en de aanlandingslocatie van route VII (Schiermonnikoog wantij route).

Deze routes zullen weer worden toegevoegd aan de overzichtskaarten.

Stikstof

Vanwege het vervallen van de bouwvrijstelling door de uitspraak Porthos zal ook stikstof in de aanlegfase meegewogen moeten worden. Daarom zullen de stikstofeffecten van de verschillende routes in beeld gebracht worden, zodat ze ook op dit onderwerp onderling vergeleken kunnen worden. Dit zal toegevoegd worden aan de NRD.

Hernoeming route Kwelderalternatief naar routealternatief

De route Kwelderalternatief (nummer XI) wordt hernoemd in de NRD naar Dijkalternatief. Dit doet beter recht aan de route die door de dijk loopt of in de dijkbeschermingszone (binnen of buitendijks). Dit is mede naar aanleiding van vragen op de stakeholdersbijeenkomst op 24 november 2022. De route blijft verder gelijk.

Vervolg

Na gezamenlijke bespreking in het BOW stelt de minister voor Klimaat & Energie de NRD formeel vast. In 2023 zullen planMER, IEA en tunnelonderzoek worden uitgevoerd en het programma-beleidsdocument worden opgesteld. Uiteraard zullen OBW en BOW hierbij betrokken worden.

Bijlagen:

1. Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau
2. Samenvatting concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau